

Kritik mot handläggningen av ett brottmål vid Halmstads tingsrätt i vilket en anställd vid domstolen var tilltalad

Anmälan

Lagmannen AA vid Halmstads tingsrätt begärde i en anmälan att JO skulle granska och pröva handläggningen av ett brottmål vid tingsrätten. Till anmälan fogades en kopia av tingsrättens akt i mål B 576-09 samt vissa tidningsartiklar i saken. Av artiklarna framgick att en anställd vid tingsrätten åtalats och dömts för grovt rattfylleri och det ifrågasattes om hon på grund av sin anställning erhållit förmåner i samband med rättegången. Det uppgavs bl.a. att hon skulle ha släppts in i tingsalen och tagit plats där innan målet ropades på och att hon skulle ha tagit bort sitt namn från den elektroniska uppropslistan efter förhandlingens slut vilket normalt inte sker.

Utredning

Muntliga upplysningar inhämtades från rådmannen BB vid Varbergs tingsrätt samt AA och chefsadministratören CC vid Halmstads tingsrätt. Av utredningen i ärendet framkom sammanfattningsvis följande.

CC åtalades för grovt rattfylleri. BB, som normalt tjänstgör vid Varbergs tingsrätt, var ordförande vid huvudförhandlingen i målet. Hon hade, via administratören vid Varbergs tingsrätt, låtit framföra till CC att denna kunde sitta i salen när målet ropades på. Offentligheten vid en förhandling tillgodoses, som BB ser det, genom att målet ropas på och allmänheten då får tillfälle att komma in i salen. Något hinder mot att parterna finns på plats dessförinnan finns inte. Det händer att hon t.ex. låter målsäganden gå in tidigare i uppmärksammade mål eller att åklagaren redan är på plats när flera förhandlingar hålls efter varandra. – När BB kom till Halmstads tingsrätt pågick en annan förhandling i den sal där den aktuella förhandlingen skulle äga rum varför hon satte sig utanför i "allmänhetens" väntsal. Hon minns att åklagaren satt där och att hon hälsade på denne. En vaktmästare kom sedan och hjälpte dem in i salen och då följde åklagaren, försvararen och den tilltalade med in, som hon minns det. I vart fall satt alla parter i salen när hon hade hälsat på nämndemännen och satt sig ner. Målet ropades sedan på innan förhandlingen påbörjades. Förhandlingen, överläggningen och avkunnandet av dom förflöt i normal ordning.

Såvitt gäller den elektroniska uppropslistan, som visas i receptionen, väntsalarna och nämndemannarummet, framkom att denna installerades någon månad innan den aktuella förhandlingen ägde rum. För att ta bort sitt namn på uppropslistan efter förhandlingen, raderade CC namnet i målets rubrik i det datoriserade registret för målhantering, Vera. Hennes namn fanns dock alltså kvar under rubriken aktörer i målet, varför det fortfarande gick att se vem som var tilltalad i Vera. Denna information fanns att tillgå via allmänhetens dator i tingsrättens lokal. Hon uppgav att hon tyckte att det var obehagligt att hennes namn stod på uppropslistan och att hon därför tagit upp saken med AA. Hon hade då uppfattat att han sanktionerat att hon tog bort sitt namn från listan efter förhandlingen, annars hade hon inte gjort detta. AA uppgav att det är möjligt att CC nämnt för honom att hon ville att namnet skulle tas bort efter förhandlingen och att han då hänvisade henne att prata med en vaktmästare. Däremot var det inte någon diskussion om att hon själv skulle ta bort sitt namn.

Beträffande rutinerna rörande uppropslistan upplyste AA att uppgifter om samtliga mål på den elektroniska listan normalt står kvar hela dagen med en notering om målen är ”pågående” eller ”avslutade”. Tidigare var uppropslistorna i pappersform. Då togs de ofta ned efter förhandlingens slut.

Bedömning

Jag har inte funnit tillräcklig anledning att begära ett skriftligt yttrande från tingsrätten i saken, men det som kommit fram föranleder följande uttalanden från min sida.

Likabehandlingsprincipen är av grundläggande betydelse för svensk rättsordning. Av 1 kap. 9 § regeringsformen framgår att bl.a. domstolar i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet. Det är både för enskildas rättssäkerhet och förtroendet för rättsväsendet viktigt att det inte finns anledning att ifrågasätta om denna princip upprätthållits.

Det är givetvis så, att det kan vara känsligt när en anställd vid en domstol är part i ett mål. För att inte, i sådana fall, misstanke ska uppstå om att den anställda särbehandlas på ett sätt som gynnar denne är det viktigt, inte bara att de bestämmelser som gäller för handläggningen av mål följs utan också, i de delar handläggningen inte är författningsreglerad, att tingsrätten inte frångår sina rutiner på ett sådant sätt att misstanke om särbehandling uppkommer. Om särbehandling sker kan detta också ge upphov till tvivel om domstolens opartiskhet.

Beträffande här aktuella frågor – när och hur den tilltalade kom in i rättssalen och det förhållandet att hennes namn raderades från uppropslistan efter förhandlingen – konstaterar jag inledningsvis att inga bestämmelser om offentlighet synes ha åsidosatts, vare sig avseende uppgifter i tingsrättens målhanteringssystem eller beträffande förhållandena vid huvudförhandlingen.

När det så först gäller frågan om när den tilltalade kom in i rättssalen konstaterar jag följande. BB har uppgett att hon före förhandlingen befann sig i det allmänna väntutrymmet utanför förhandlingsalen och att hennes minnesbild är att hon gick in

i salen samtidigt med åklagaren, den tilltalade och den offentliga försvararen innan målet ropades på. Även om det normalt är så att parterna går in först när målet har ropats på anser jag inte att det finns anledning att kritisera tillvägagångssättet i detta fall. Det finns emellertid en risk att domstolens objektivitet ifrågasätts om endast en av parterna ges tillfälle att befinna sig i rättssalen när pårop sker. Däremot kan det, t.ex. i mål med starka motsättningar mellan parterna, förekomma att de när målet ropats på, på grund av lokalernas utformning, går in i rättssalen i omgångar för att undvika konfrontationer. En tilltalad som önskar undgå viss uppmärksamhet bör emellertid inte beredas möjlighet att i förväg ensam ta plats i rättssalen. Beskedet som BB lät framföra till den tilltalade före förhandlingen var därför, som jag ser det, inte lämpligt.

Beträffande den elektroniska uppspelslistan har upplysts att rutinen är att uppgifter om målet står kvar hela dagen, således även efter förhandlingens slut. I det aktuella fallet raderade CC själv sitt namn när förhandlingen var klar. Det är givetvis förståeligt att en anställd kan känna obehag av att dennes namn finns på uppspelslistan på arbetsplatsen hela dagen. Det är emellertid inte ett godtagbart skäl för domstolen för att frångå den ordning som annars gäller vid tingsrätten.

Åtgärden att radera namnet efter förhandlingens slut synes ha sin grund i att CC och AA kan ha missuppfattat varandra. Hon har uppgett att hon uppfattat att hennes åtgärd godtogs av AA. Det besked hon fick av AA – att hon hänvisades till att tala med vaktmästaren – gör att hon, som jag ser det, haft fog för att uppfatta beskedet som hon gjorde. AA borde i stället, när frågan kom upp, tydligt ha angett att den normala rutinen inte borde frångås.

Med den kritik som ligger i det ovan sagda avslutas ärendet.